

Samgongan longu í trupulleikum

Oddagrein

IKKI meira enn at landsstýrið hevur tikið við, og tað hevur fingið álvarsligar trupulleikar at dragast við. Sjálf kjarnan í samgonguskjalinum tykist nú ósemja at vera um sambart grein í Dimmalætting í gjár. Blaðið skrivur, at tað er óvissa um fólkaftakvøðuna, sum er ein fyrirtreyt fyri í heila tikið at tosa um meiri sjálfstýri og loysing. Sambart grein hjá Høgna Hoydal í 14. September, so er fólkaftakvøðan frá 1946 framvegis galdandi, og tí er ikki neyðugt við eini nýggja fólkaftakvøðu nú. Hetta eru formenninir í fólkaftakvøðunum og sjálfstýrisflokkinum ikki samdir við tjóðveldisflokkin í. Tí segja, at tað skal eisini vera fólkaftakvøða um foroykskt fullveldi og ikki bara um grundlógina.

UM hetta er so, má sigast, at tjóðveldisflokkinur í veruleikanum er farin út í Tinganes at umsita luft, í hvussu er á tí ríkisrættarlaga økinum. At tað ikki ruggar rætt í samgonguni fingi vit longu eina kenslu av sunnudag, eftir samgonguskjalið varð undirskrivað. Vit gjørdust øll kløkk, tá tjóðindasendingin byrjaði við einum sera avgjørðum Anfinni Kallsberg, sum - soleiðis kendist tað - við hesum vildi koma við eini proklamatión til Føroya fólk, har hann kraftiga undirskrifaði, at ongar broytingar verða gjørdar í ríkisrættarlaga viddurskiftunum uttan at fólkið fyrst hevði sagt sína meining við tær fólkaftakvøður. Tað er greitt, at hann gjørdi hetta sum ein fylgja av tí frustratión, sum fangaði nógvar fólkaftakvøður, eftir at innihaldið í samgonguskjalinum gjørdist kent. Orðini hjá lögmannskandidatunum í ÚF kundu tulkast sum ein „desperat“ roynd at sissa eitt nú vinnulivsmenn í fólkaftakvøðunum.

TAD er ikki okkara uppgáva at seta kílur millum flokkarnar í nýggja landsstýrinum eins lítið tað er okkara uppgáva at marknaðarføra teirra politikk. Uppgávan hjá pressuni er at leggja fram fyri fólk ætlanir og avgerðir, sum teir stýrandi taka og spyrja, hvørjar avleiðingar hesar fáa uppá gott og illt. Út frá tí, sum er komið fram, eftir at samgonguskjalið varð undirskrivað, freistast ein til at halda, at fólkaftakvøðin (saman við Helenu & Co.) veruliga hevur teldað tjóðveldið í skák mál. Í hvussu er tykist fólkið hjá fólkaftakvøðunum og sjálfstýrisflokki so væl plaserað, at tjóðveldisspringarar og -hestar hava lítið og einki rásarum. Kann tað vera so galið, at umrøddu flokkar veruliga hava megnar pólitikk í eini tvey ár uppá „forventar fangst“ á tí ríkisrættarlaga økinum, sum so í veruleikanum endar í eini hasardaræðari fólkaftakvøðu, ið - um hon dettur á gólv - fer at senda tjóðveldisflokkin út í myrkið í fleiri valskíð! Ein hevur altíð loyvi at spyrja.

JÚ fólkaftakvøðin hevur so sanniliga fingið bæði í posa og sekki. Mundi tað ikki vera rein kamoflasja, tá flokkurin tviheilt um bæði fiski- og búskaparmál? Mundi endamálið ikki vera at fáa fiskivinnuáttáttina, tí hetta er tað einasta økið á figgjarlógini, har tú hevur játtanir at brúka? Var alt hetta prátið við at lata tjóðveldið fáa sín sjálfstýrismálaráðherra ikki í veruleikanum eitt bluffnummar og millum fólkaftaksmenn mett sum einki annað enn at umsita luft? Og eru ikki tær uppgávurnar, sum Høgna Hoydal nú skal taka sær av, uppgávur, sum ein embætismaður og ein embætismannanevnd kundi tikið sær av?

HVUSSU og ikki, so sýnist tað sum at fólkaftakvøðin og sjálfstýrisflokkinur hava gjørt eina ella aðra loyniliga avtalu um eina komandi minnilutastjórn, tá brúk ikki er fyri tjóðveldinum meira. Og kann tað hugsast, at „ynskið“ at fáa tjóðveldisflokkin við í samgongu bara hevði til endamálið at fáa tað at siggja út sum, at fólkaftakvøðin og sjálfstýrisflokkinur meintu nakað við sjálfstýrispolitikkini og harnæst fyrst at kunna halda javnaðarflokkin út! Eru gitingar og metingar okkara rættar, so má sigast, at stóri taparin í øllum hesum verður tjóðveldisflokkinur - og so sjálfandi javnaðarflokkurin eisini. Tvs. at tá avtarnaði fingi Føroyar kortini eina borgarliga stjórnu. Tað var als ikki neyðugt við sambandi og Jenis á hesum sinni. Men tað kann tað bliva, tá A og D ætla sær at stýra einsamalið. Hvar veit; kanska er avtala eisini gjørd um tað?

Sosialurin

Suverenitetur ella solidaritetur

– Hvør verður raðfestingin? Loysingin, suverenitetur, fyrst ein og hvønn prís, kosta hvat tað kosta vil? Ella varðveitingin av samhaldsfassta, solidariska, samfelagnum, sum vit hava kent tað higartil, spyr Johan Samuelson nýggja landsstýrismannin í almanna- og heilsuáttáttum

Nógvar fólk hava gjørt viðmerkingar til nýggja samgonguskjalið - og soleiðis eigur tað helst at vera, men ein hevur bitað merki í, at tað stórt sæð bara eru somu Tordenskjöldssoldatar, politikanar, fakfelagsfólk v. m. sum siga sína meining um hetta nýggja skjal, og tá serliga hvat tey venta sær á ríkisrættarlaga økinum komandi árin, og er tað væl skiljandi, tá so ógvusligar broytingar skulu fara fram millum Danmarkar og Føroyar, sum miðað verður fram ímóti í samgonguskjalinum, og sum koma at fáa avgerandi týðning fyrst hvørt mansbarn í Føroyum - tí hesar fáu reglur frá einum uttan fyrst „professorinu“ girðingarnar.

Av tí at ríkisrættarlaga parturin hevur fingið so rúgvusmikla umtalu í fjølmóðunum, so hevur tað gingið líkasum út yvir viðgerðina av øðrum týðandi samfelagsøkjum, sum eru nevnd í samgonguskjalinum - og her hugsi og serliga um kostnaðarmiklu almanna- og heilsuáttáttum, sum tilsamans á útreiðslusíðuni á verandi figgjarlóg kosta 1,2 milliard - í hesum partinum verður ein rúgva av málum nevnd soleiðis hissi, sum t. d. heimarráttarskipan verður skipað sum døgnráttarskipan (einstasta fíkkiliga, ið har stendur!), nakað um pensjónsøkjið, sum er afturdrátt, okkurt um útbýggingarætlanir av Landsjúkrahúsnum og Klaksvíkar sjúkrahúsi, um eina betran av samstarvinum við Ríkissjúkrahúsið, at málsviðgerðirnar á almannaftakvøðunum skulu takast so nær borgaranum sum gjørligt o. s. fr. Alt gott at siga um hesar kostnaðarmiklu ætlanir, tí annað eru tær ikki, so leingi Helena Dam á Neystabø ikki hevur sett spónin í greytin, men tað sum ein saknar eru neyvar endamálsorðingar á almanna- og heilsuáttáttum, og so serliga hvussu komandi landsstýri ætla at figgja almanna- og heilsuáttáttum.

Hetta er so nógvar mest peningakrevjandi øki á figgjarlógini, og grundarlagið undir játtanum hevur fyrst ein stóran part bygt á gomlu refússionskipanina millum ríkið og okkum, har danir hava gildið millum 50 - 100%, og síðani 1993, tá pensjónirnar og aðrar almannaftakvøðir eisini komu undir flokkinn, hevur danski

parturin so ligið í samlaðu ríkissveitingunum, sum í dag táta væl í 1 milliard kr. Og hóast nógvar broytt á hesum øki, m. a. at umleið 400 mill. kr av blokkinum fara aftur til Danmarkar í rentum, og væntandi, eftir at avtala er fingin í lag millum ríkið og Føroyar, fara einar 200 mill í avdrøgum til statskassan, men hóast hetta eru 399 mill. kr. eftir av blokkinum, ella júst tað sama, sum tað kostar at reka tey trý føroysku sjúkrahúsini + 120 mill í viðlíkaáttáttum bara til Landsjúkrahúsið, um tað skal verða tí liv lagað, um eitt soverðið í framtíðini! Men hvussu hetta stóra samfelagsøki skal figgjast hoyrir sjálfandi ikki heima í einum samgonguskjali, men væntandi varð, at hesin spurningurin bleiv reistur av fjølmóðfólki, tá prátað var við komandi landsstýrismannin í almanna- og heilsuáttáttum, Helenu Dam á Neystabø, í samband við figgjarlugu broytingarnar í ríkisrættarlaga stóðu okkara, men mikrofónhaldararnir lótu bara standa til. Men tók skal Helena hava fyrst, at hon alt fyrst eitt boðaði frá, at hon fór at vera trygdin í fyrst, at heilsu- og almannaáttáttum ikki verður skert, so leingi hon situr sum landsstýrismannin í hesum málum - eg og fleiri við mær fara at leggja okkum hesi orð í geyma! Hesi mál, sum eru so eym og kensluborin, og sum røkka inn í hvørt tað einstaka heim í Føroyum, verða framborin alment, sum um ongar broytingar, (uttan til tað betra!), skulu henda á hesum økinum, tey komandi 4 árin, og tað er at fegnast um - so vita vit tað, og somu vísu hava Anfinn Kallsberg og Høgna Hoydal eisini latið ljóða - kanska sagt við øðrvísi orðum, men hóast tað ikki til at taka feil av, um varðveitingin av samhaldsfassta vælferðarsamfelagnum, sum vit kenna tað so væl í norðurlendskum høpi. So vit, sum hava brúk fyrst einum vælverandi almanna- og sjúkrahúsverki, (og hvør hevur ikki tað?) taka hesi trý landsstýrismenn upp á orðið, eingin ivi um tað!

Men kann ein hava fult álit á, at so verður? Tí ikki við einum tí einstaka orði verður nevnt av hesum ábyrgdarfólki, sum mynda nýggja landsstýri, hvussu hesi stórmál skulu figgjast í einum komandi suveren-

um, sjálfstýrandi Føroyum. Kann ein í heila tikið taka hesi fólk fyrst fult, tá slík kostnaðarmikil mál, sum teljast í 100 millióna klassanum, sum almanna- og heilsuáttáttum nú einaferð eru í einum og hvørjum nútíðarsamfelagi, ikki verða seriøst viðgjørd, og als ikki verður grundgivið fyrst, hvussu landsins myndugleikar ætla at figgja henda grundleggjandi partin av samfelagnum eftir at loysingin er framd - í øllum grannaløndum okkara vildi ein og hvør politikari verðið púra til láts, (og ikki havt ein livandi tjans til eitt komandi val!), um viðkomandi politikari blakaði hesar dyrt vunnur perlar, sum snúgva seg um vælferð fólksins fyrst bakka vegna nógvar viðgongd nationalistisk sjónarmið - og heldur ikki var førur fyrst, at siga frá alment, hvar ið sparast skuldi á figgjarlógini fyrst at røkka tjóðskaparmálunum, sum samgongan hevur sett sær fyrst at fremja. Er føroyska figgjarlógin, og harvið búskaparlugu fortreytir okkara, so nógvar øðrvísi enn í grannatjóðum okkara? Eru vit so nógvar annarleiðis skráðaði saman sum tjóð, at vit bæði kunnu siga farvæl til blokkin aftan á suverenu Føroyar hava sær dagsins ljós, samstundis sum leiðandi flokkurin í landsins stýri mælir til at arbeiða framhaldandi at fortelja fólki, at tað ber til ikki bert at varðveita vælferðarskipan okkara, men at útbýgja almanna- og heilsuáttáttum munda - skilji hetta, hvør ið vil, eg geri tað ikki!“ Hesi tingini hanga heilt einfalt ikki

Johan Samuelson spyr nýggja landsstýrismannin í almanna- og heilsuáttáttum, hvussu hon ætla at figgja hesi øki á ein nøktandi hátt í suverena føroyska statinum

saman búskaparlaga - vit kunnu nú ikki einaferð bæði blása og hava mjøl í munnum samstundis - tit hava eitt forklaðingsproblem, sum tit sum landsstýrismenn, og harvið ábyrgdarfólk fyrst framhaldandi vælferð Føroya fólks, hava skyldu at greiða fólki frá út í æsir!

Tí loyvi eg mær at spyrja heisi ábyrgdarfólk í landsins stýr - hvør verður raðfestingin? Loysingin, suverenitetur, fyrst ein og hvønn prís, kosta hvat tað kosta vil? Ella varðveitingin av samhaldsfassta, solidariska, samfelagnum, sum vit hava kent tað higartil - eg og fleiri við mær biða spent eftir einum nøktandi svara

Tórshavn 18. mai 1998

Johan Samuelson

Kunnngjørt verður fyrst ætt, vinum og kenningum, at kærri bróðir mín

Christian Ludvig Skálafoss
(vanliga nevndur Gaji)
Skála

andaðist á Ellis- og Røktarheiminum í Runavík 18. mai, 86 ára gamal.

Farið verður av Ellis- og Røktarheiminum í Runavík mikukvøldi kl. 18.00.

Jarðarferðin verður úr Skála kirkju Kristi himmalferðardag 21. mai kl. 14.00.

Andrea Weihe